

Đông giải thưởng Nhà nước năm 2000 (trong cụm Công trình bảo đảm quân y phục vụ Quân đội nhân dân Việt Nam trong chiến tranh cứu nước và giữ nước)

MỤC LỤC

LỜI GIỚI THIỆU - LỜI NÓI ĐẦU

CHƯƠNG MỘT - CỘI NGUỒN VÀ DI SẢN

CHƯƠNG HAI - THỜI KỲ HÌNH THÀNH CÁC LLVT... 1944 – 1945...

CHƯƠNG BA - QUÂN Y ... NĂM 1945-1946...

MỤC 1 - Vệ quốc đoàn ...

MỤC 2 - Quân y Nam bộ những ngày đầu kháng chiến chống Pháp...

MỤC 3 - Mở lớp hồng thập tự ở Nam Trung bộ...

MỤC 4 - Thành lập Quân y cục ...

MỤC 5 - Ban y tế các chi đội tại Nam bộ...

MỤC 6 - Hình thành hệ tổ chức quân y tại nam Trung bộ....

MỤC 7 - Quân y phục vụ việc chặn đánh quân Pháp quay trở lại Lai Châu...

CHƯƠNG BỐN - ... QUÂN Y THỜI KỲ 1946-1947...

MỤC 1 - Bảo đảm quân y những ngày đầu cả nước kháng chiến tại thủ đô...

MỤC 2 - Tổ chức lại Quân y cục và Quân y vụ ...

MỤC 3 - Tổ chức các phòng bào chế tiếp tế...

MỤC 4 - Quân y trong chiến dịch Việt Bắc thu đông 1947...

CHƯƠNG NĂM - QUÂN Y ... 1948-1950...

MỤC 1 - Thư Hồ Chủ Tịch gửi Hội nghị quân y...

MỤC 2 - Vấn đề nóng bỏng: nhanh chóng đào tạo đội ngũ ...

MỤC 3 - Hội nghị quân y lần thứ VI với khẩu hiệu “Phòng ...

MỤC 4 - Tổ chức và phục vụ quân y vùng địch hậu...

MỤC 5 - Quân y Liên khu 4 và quân y Bình Trị Thiên, quân y Trung Lào...

MỤC 6 - Hoạt động của quân y vùng tạm chiếm tại Cục nam Trung bộ...

MỤC 7 - Tổ chức các quân y vụ khu 7, khu 8, khu 9...

MỤC 8 - Ban quân y mặt trận phục vụ và các chiến dịch nhỏ...

MỤC 9 - Chấn chỉnh và kiện toàn cơ quan Cục quân y...

MỤC 10 - Thành lập Tổng cục cung cấp...

CHƯƠNG SÁU - QUÂN Y ... 1951 – 1952...

MỤC 1 - Tình hình có ảnh hưởng tốt đến công tác quân y...

MỤC 3 - Quân y trong chiến dịch đường 18...

MỤC 4 - Thành lập ban cán sự đại diện Cục quân y...

MỤC 5 - Công tác quân y trong chiến dịch Hoà Bình...

MỤC 6 - Tổ chức quân dân y chiến trường hậu địch đồng bằng Bắc bộ...

MỤC 7- Quân y liên khu 5 chấn chỉnh theo hướng tổ chức mới...

MỤC 8 - Hội nghị quân dân y Nam Bộ đánh giá tình hình...

MỤC 9- Quân y trong chiến dịch Thượng Lào (3.1953)...

MỤC 10 - Máy thu hoạch chủ yếu về bảo đảm quân y chiến dịch...

CHƯƠNG BẢY - QUÂN Y ... 1953-1954 ... ĐIỆN BIÊN PHỦ ...

MỤC 1 - Những chủ trương, chính sách, điều chỉnh ...

MỤC 2 - Quân y trong chiến dịch ...Ninh Bình ...1953

MỤC 3 - Bảo đảm quân y cho khối chủ lực hành quân đường dài...

THAY CHO LỜI KẾT

PHẦN PHỤ LỤC

TÀI LIỆU THAM KHẢO

... Luôn luôn ghi nhớ rằng người thầy thuốc giỏi đồng thời phải như người mẹ hiền
HỒ CHÍ MINH

KÍNH TẶNG

- *Các lực lượng vũ trang nhân dân Việt Nam*
- *Các lực lượng y tế nhân dân Việt Nam*
- *Hội Liên hiệp phụ nữ Việt Nam*
- *Đoàn thanh niên xung phong Việt Nam*

CHỈ ĐẠO

Thiếu tướng, Bác sĩ Nguyễn Ngọc Thảo, Cục trưởng Quân y – Bí thư Đảng uỷ Cục Quân y

CHỦ BIÊN

Đại tá, Giáo sư, Bác sĩ Phạm Văn Hựu

HỢP BIÊN

Đại tá, Bác sĩ Dương Bình, thầy thuốc ưu tú

Đại tá, Giáo sư bác sĩ Vũ Tá Cúc

Đại tá, Bác sĩ Nguyễn Văn Ích

Đại tá, Dược sĩ Trịnh Xuân Lôi

Đại tá, Giáo sư phó tiến sỹ Nguyễn Duy Tân, nhà giáo ưu tú

TƯ LIỆU

Phòng Huấn luyện – Nghiên cứu khoa học Cục Quân y

TRÌNH BÀY

Thiếu tá, Bác sĩ Lê Hải Long.

SƯU TẦM ẢNH

Thiếu tá Trần Đạo

QUÂN ĐỘI NHÂN DÂN VIỆT NAM
TỔNG CỤC HẬU CẦN CỤC QUÂN Y
Số: 294. QYCV

CỘNG HÒA XÃ HỘI CHỦ NGHĨA VIỆT NAM
Độc lập – Tự do – Hạnh phúc

Hà Nội ngày 16 tháng 4 năm 1991

KÍNH GỬI CÁC ĐỒNG CHÍ

Chấp hành chỉ thị của Quân uỷ Trung ương Tổng cục Chính trị và Tổng cục Hậu cần về việc biên soạn lịch sử, để có tài liệu học tập, vận dụng những kinh nghiệm phục vụ và xây dựng quân đội, góp phần vào việc giáo dục bản chất cách mạng, truyền thống anh hùng của quân đội.

Năm 1961, Cục Quân y đã biên soạn “*Dự thảo lược thuật công tác quân y Việt Nam trong cuộc kháng chiến chống Pháp (1945-1954)*”.

Năm 1971, nhân kỷ niệm lần thứ 25 ngày thành lập ngành quân y, đã biên soạn và in ronéo cuốn “*Dự thảo sơ lược lịch sử ngành quân y Việt Nam*” với tính chất một đề cương để xin ý kiến.

Năm 1973, nhân kỷ niệm lần thứ 28 ngày thành lập ngành quân y, đã biên soạn và in ronéo cuốn “*Ngành quân y Việt Nam phục vụ và xây dựng thời kỳ chống Mỹ cứu nước*” nhằm tập hợp một số tư liệu cần thiết của thời kỳ này giúp cho việc nghiên cứu.

Năm 1974, nhân kỷ niệm lần thứ 7 ngày ngành quân y đón thư khen của Chủ tịch Hồ Chí Minh (31-7-1967) đã tổ chức cuộc họp mặt một số cán bộ lãnh đạo trong ngành của nhiều thời kỳ đến xin ý kiến trực tiếp về việc biên soạn lịch sử ngành quân y và về những đề cương, dự thảo trước đây đã gửi đến các đồng chí.

Nhân kỷ niệm lần thứ 30 ngày thành lập ngành quân y (16 tháng tư năm 1976), đã xuất bản typô và phát hành cuốn “*Ba mươi năm phục vụ và xây dựng của ngành quân y Quân đội nhân dân Việt Nam*” (dự thảo tóm tắt) để tiếp tục xin ý kiến rộng rãi.

Năm 1991, nhân kỷ niệm lần thứ 45 ngày thành lập ngành quân y, Tổng cục hậu cần xuất bản và phát hành cuốn “*Lịch sử quân y quân đội nhân dân Việt Nam*” tập 1 (1945-1954), để xin ý kiến toàn ngành.

Việc nghiên cứu và biên soạn lịch sử quân y quân đội nhân dân Việt Nam là một công tác rộng lớn, phức tạp, khó khăn, trình độ và khả năng mọi mặt của người biên soạn lại rất hạn chế, nên chắc chắn không tránh khỏi thiếu sót.

Nhân dịp cuốn “*Lịch sử quân y quân đội nhân dân Việt Nam*” tập 1 ra mắt bạn đọc, Cục Quân y chân thành cảm ơn sự giúp đỡ quý báu của lãnh đạo và chỉ huy các cấp trong toàn quân và toàn ngành, các cơ quan nghiên cứu khoa học trong và ngoài quân đội và mong mọi được tiếp thu nhiều ý kiến phê bình xây dựng.

Xin trân trọng giới thiệu cùng các đồng chí và các bạn.

CỤC QUÂN Y

LỜI GIỚI THIỆU

Chấp hành nghị quyết biên soạn lịch sử của Quân uỷ Trung ương Tổng cục Chính trị, Tổng cục Hậu cần, ngành Quân y đã tổ chức biên soạn lịch sử không có tổ chức nghiệp vụ chuyên trách, chỉ do một số đồng chí đã lâu năm trong ngành hợp lực lại cùng nhau giải quyết một chủ đề khoa học nghiêm túc và khẩn trương như việc biên soạn lịch sử.

Cục quân y đã lần lượt giải quyết các khâu tư liệu lịch sử, xác định phương pháp luận về biên soạn lịch sử một ngành trong quân đội và tái hiện lại lịch sử của ngành mình bằng cuốn sách “Lịch sử quân y quân đội nhân dân Việt Nam 1945-1954” tập một, với tính chất một bản dự thảo tóm tắt.

Đây là một cố gắng lớn, có nhiều đồng chí tham gia trên nhiều khía cạnh, bình diện và hoàn cảnh khác nhau, trong hàng chục năm, ngày một hoàn chỉnh hơn và đến nay đã ra mắt được cuốn lịch sử này.

Tuy có những cố gắng như vậy, nhưng nhiệm vụ đặt ra là phải biên soạn một cuốn lịch sử cấp chiến lược của một chuyên ngành khoa học kỹ thuật gắn liền với chiến đấu và chiến tranh, diễn ra trên một không gian, thời gian rất rộng lớn, có nhiều sự kiện khởi phát, các khu vực chiến trường lại chia cắt, các hoạt động phục vụ và chiến đấu là rất đa dạng, rất khác biệt, rất khó diễn đạt và tái hiện mặc dù chỉ là dự thảo và tóm tắt.

Vì vậy những sai sót và khuyết điểm có thể có không ít trong cuốn này. Nhưng với tinh thần nghiêm túc và không cầu toàn, chúng tôi thấy Cục quân y đã dành nhiều công sức để hoàn thành.

Với tinh thần như vậy, tôi rất vui lòng giới thiệu cuốn sử này và mong được các đồng chí phê bình, bổ sung và hoàn chỉnh thêm.

Ngày 27 tháng 7 năm 1990

KT. Chủ nhiệm Tổng cục Hậu cần

Phó chủ nhiệm Tổng cục Hậu cần

Trung tướng TRẦN TRÁC

LỜI NÓI ĐẦU

Từ sau cuộc kháng chiến chống Pháp kết thúc (1954), lãnh đạo và chỉ huy Cục quân y đã quan tâm đến việc tổng kết chiến tranh, biên soạn lịch sử quân y.

Từ những năm 50 và mấy thập niên tiếp theo, với điều kiện riêng của một ngành cần vụ nhỏ và khiêm tốn, chưa bao giờ có được một tổ chức chuyên tâm nghiên cứu biên soạn lịch sử là điều mong mỏi chính đáng của toàn ngành và là điều cần thiết phải có cho một công việc khoa học nghiêm túc và khắt khe như khoa học lịch sử.

Mặc dù những hạn chế đó, nhiều thế hệ quân y đã luôn luôn có tâm huyết và nhắc nhở nhau rằng dù khó khăn đến mấy cũng phải có một cuốn lịch sử quân y xứng đáng với cống hiến của anh chị em trong ngành.

Mong mỏi và động lực đó đã thôi thúc nhiều đồng chí, nhiều thế hệ, nhiều đơn vị quân y bắt tay vào biên soạn lịch sử dưới nhiều dạng khác nhau: lược thuật, lược sử, tổng kết kinh nghiệm, hồi ký, ..., nhờ vậy đã tích lũy được không ít tư liệu quý báu với hàng trăm trang bản thảo.

Trước hết phải kể đến những tài liệu viết từ những năm 60 của quân y chiến trường Nam bộ, của quân y Liên khu 5, của cơ quan Cục quân y viết về thời kỳ kháng chiến chống Pháp của các đồng chí Hồ Văn Huê, Nguyễn Thúc Tùng, Phạm Gia Lăng, Phan Hữu Đào và một số đồng chí khác thực hiện. Về hồi ký đã có nhiều đồng chí cán bộ lão thành viết về những hoạt động đáng ghi nhớ trong đời hoạt động của mình trong đó có các đồng chí Vũ Văn Cẩn, Vũ Công Thuyết, Đỗ Xuân Hợp, Nguyễn Thúc Mậu, Lê Văn Ốc, Trần Nam Hưng, Trương Công Trung, Từ Giấy ... Tất cả những tài liệu đó đều có nét chung là chân thật, khách quan, tấm mình trong thực tiễn của không gian và thời gian đương đại, là những tài liệu vô giá cho những người biên soạn cuốn sách này.

Việc biên soạn lịch sử quân y không phải làm trong một thời gian mà xong được ngay, mà trải qua một quá trình trên dưới ba mươi năm, làm từ thấp đến cao, từ bộ phận đến toàn thể, từ đơn giản đến hoàn chỉnh, trải qua tích lũy và rèn giũa, qua kiểm nghiệm của thời gian, đã tiếp thụ nhiều ý kiến phê bình xây dựng ..., nhờ đó thực sự đã tạo nên một cái nền vật chất và tinh thần cực kỳ quan trọng cho việc biên soạn cuốn lịch sử này.

Là những người viết lịch sử không chuyên, chắc chắn chúng tôi sẽ có những hạn chế, những thiếu sót, những sai lầm trong việc kiểm định tư liệu, xử lý thông tin, tái hiện nhân vật và sự kiện, đánh giá tình hình ..., cũng như là những thiếu sót và hạn chế về quan điểm, về trí tuệ và về tư duy. Đó là thực tế khách quan chứ không phải là điều khiêm tốn giả tạo.

Sự giúp đỡ của Viện Lịch sử quân sự Việt Nam, cuộc hội thảo khoa học do Viện Lịch sử quân sự Việt Nam tổ chức tháng 5 năm 1989 đã giúp đỡ chúng tôi xác lập được phương pháp luận tương đối phù hợp, giải đáp được những yêu cầu về tính chung và tính riêng của một cuốn sử chuyên ngành. Cuốn lịch sử này đã được viết trong một hoàn cảnh như thế và một phương pháp luận như thế, nội dung của phương pháp luận đó được in trong phần cuối cuốn sách này.

Mặc dù đã có những cố gắng, chúng tôi nhận thức sâu sắc rằng cuốn sách này mới là một tập hợp tư liệu có hệ thống, liên quan đến con người và sự việc chủ yếu trong một thời kỳ sôi động cách mạng của một ngành cần vụ hoạt động trên quy mô chiến lược. Cuốn sách rất cần được các đồng nghiệp, đồng chí các thế hệ quân y tiếp tục hiệu chỉnh bổ sung, để

ngành quân y có được một cuốn sử tốt hơn, hoàn thiện hơn xứng đáng với công hiến của toàn ngành, xứng đáng với những hy sinh vô giá của thương binh, bệnh binh, của quân đội và của nhân dân.

Chúng tôi xin chân thành cảm ơn các đồng chí lão thành trong ngành đã dành cho nhiều động viên, khuyến khích, cảm ơn Viện Lịch sử quân sự Việt Nam, cảm ơn lãnh đạo chỉ huy, cơ quan Cục Quân y và Tổng cục Hậu cần, cảm ơn các đồng chí Nguyễn Văn Hoa, Phạm Gia Lăng, Trương Tấn Lập, Nguyễn Thúc Tùng đã giành nhiều công sức làm cho cuốn sách ít thiếu sót hơn và hoàn thiện hơn.

Hà Nội, kỷ niệm ngày sinh lần thứ 100 Chủ tịch Hồ Chí Minh 19 tháng 5 năm 1990

Thay mặt biên tập Chủ biên: Đại tá giáo sư bác sĩ PHẠM VĂN HỮU.

CHƯƠNG MỘT - CỘI NGUỒN VÀ DI SẢN

Việt Nam là một nước có đồng bằng phì nhiêu, có nhiều đồi núi, có hình thể dài hơn rộng, được biển cả bao quanh, vừa nối liền với đại lục châu Á, vừa tiếp giáp với Thái Bình Dương, có vị trí địa lý quan trọng. So với các nước châu Á, Việt Nam là một nước đất không rộng lắm, người không đông lắm.

Khí hậu nước ta vừa mang tính chất nhiệt đới ẩm vừa mang tính chất á nhiệt đới, lượng nước ở nước ta có dư, lượng nhiệt lại đầy đủ, cân bằng bức xạ nhiệt quanh năm tạo nên một nhiệt độ cao, thuận lợi cho sinh giới phát triển: động vật và thực vật ở Việt Nam rất phong phú, cây thuốc, con thuốc cũng rất nhiều. Nguồn nước dồi dào đã tạo ra một mạng lưới sông ngòi dày đặc, dọc theo bờ biển khoảng 20 km lại gặp một cửa sông.

Nước ta lại dài nên khí hậu giữa miền Nam và miền Bắc cũng khác nhau. Gió mùa đông bắc từ miền ôn đới tràn về đã mang theo cái rét lạnh đột ngột, với nhiệt độ tối thiểu dưới 10 o C ở đồng bằng, ở vùng rừng núi xuất hiện sương muối, sương giá, đôi khi có cả tuyết rơi. Gió mùa đông nam từ Ấn Độ Dương và biển Đông lại đã đem đến một lượng ẩm cao khiến cho thiên nhiên nước ta có cả tính chất cận xích đạo. Gió mùa đã in dấu vết sâu sắc trên nhịp độ mùa. Ở nước ta mùa lạnh, mùa nóng, mùa khô, mùa mưa thể hiện rõ nét và ảnh hưởng lớn đến chế độ sông ngòi và chu kỳ sinh vật, tình hình bệnh phát triển theo mùa.

Trải qua hàng vạn năm, tổ tiên ta sớm được rèn luyện về tinh thần đoàn kết, cần cù nhẫn nại, sớm biểu lộ trí thông minh sáng tạo trong đấu tranh cải tạo thiên nhiên, từng bước phát triển sản xuất nâng cao đời sống vật chất và văn hoá của mình. Từ vua Hùng dựng nước, ý thức “Là dân một nước, là con một nhà” của nhân dân ta ngày càng củng cố, dân tộc ta đã xây dựng được một nước nhà thống nhất. Với bốn nghìn năm dựng nước và giữ nước, với hơn hai mươi cuộc chiến tranh lớn chống xâm lược, nhân dân ta đã hun đúc được một ý chí chiến đấu kiên cường, một tinh thần đoàn kết nhất trí, anh dũng hy sinh hết sức vẻ vang, có một di sản quân sự hết sức quý báu về tiến hành khởi nghĩa vũ trang, chiến tranh giải phóng dân tộc và chiến tranh bảo vệ tổ quốc.

Việt Nam được coi là một trong những cái nôi phát tích của loài người. Trong quá trình dựng nước, và giữ nước của nhân dân ta đã xây đắp nên một nền văn hoá lâu đời có trình độ khá cao, niềm tự hào của dân tộc ta và là một đóng góp vào nền văn minh cổ xưa của nhân loại.

Nền y học cổ truyền của dân tộc cũng xuất hiện từ rất sớm, đã giúp cho con người Việt Nam chững những tồn tại mà còn phát triển trong những điều kiện khác nhau của cuộc đấu tranh cải tạo thiên nhiên, cải tạo xã hội, trước những điều kiện bất lợi của thời tiết, trước những đe dọa của bệnh tật hiểm nghèo, nền y học cổ truyền dân tộc đã phát triển trên kinh nghiệm dân gian và những công trình nghiên cứu của nhiều thầy thuốc lỗi lạc.

Ngay từ thế kỷ thứ II sau công nguyên, do điều kiện địa dư và quan hệ chính trị, nền y học cổ truyền dân tộc của ta đã có sự trao đổi với Trung Quốc.

Qua các triều đại của các nhà nước phong kiến Việt Nam, từ thế kỷ thứ X luôn luôn xuất hiện các thầy thuốc ưu tú. Về tổ chức y tế, đời nhà Lý, triều đình đã đặt ra Ty thái y. Y học thời này đã phát triển lên một bước, ngoài việc mở rộng nền y học cổ truyền dân tộc, còn đề xuất được những quy tắc về phép biện luận hợp lý trong chẩn bệnh và chữa bệnh, dùng châm cứu theo huyệt vị kinh lạc. Nhà Trần đã mở rộng Ty thái y thành Viện thái y.